

Although the banking system of Iran has witnessed the relative stabilization of the position of Sharia supervision; however, there are many challenges in this field that must be addressed in different dimensions. The current research tries to evaluate the Islamic banking system from a theoretical (nature and importance) and practical (experiences, challenges, international standards) point of view to provide the possibility of overcoming the challenges of Islamic banking in Iran based on knowledge. In this study, Sharia supervision in Islamic banking in Iran was evaluated based on the descriptive-analytical method of library resources. An important point that can be inferred from the experiences of Islamic banking in other countries is that, in addition to laws, Islamic banking needs the following: Forming the Central Bank Jurisprudence Council, preparing the Sharia supervision checklist, establishing the bank's organizational-Islamic structure, training specialists and recruiting them, etc.

Keywords: Islamic banking, Sharia supervision, Sharia risk, Reputation risk, Jurists council.

مقدمه

مؤسسات مالی و بانکهای اسلامی نیاز به لحاظ اقدامات بخصوصی در راستای حفظ هویت اسلامی خود دارند لذا وجود این خصوصیات بایستی به طور منظم پایش شود. یکی از این خصوصیات کلیدی، انطباق قوانین، مقررات، ابزارها، اوراق و شیوه‌های مورد استفاده با ضوابط فقه اسلامی می‌باشد که از آن با نام انطباق با شریعت در ادبیات بانکداری اسلامی یاد می‌کنند [۱]. ضوابط فقهی در دو دسته مجزا قرار دارند: ضوابط اختصاصی (مثل اختصاص عقد مضاربه به تجارت) و ضوابط عمومی (مثل ممنوعیت ربا یا غرر). ضوابط اختصاصی منحصر در قراردادهای بخصوصی اهمیت دارند درحالیکه ضوابط عمومی در تمام قراردادها الزامی می‌باشند. بنابراین، بانکی که قصد دارد ماهیت اسلامی داشته باشد، بایستی به

نظارت شرعی در بانکداری اسلامی از دیدگاه

نظری و کاربردی

محمد رضا چرخ آبی

گروه توسعه اقتصادی و برنامه‌ریزی، دانشگاه آزاد اهواز؛ ایمیل:

Charkhabi48@Yahoo.Com

چکیده

در بانکداری اسلامی، نظارت شرعی به سلسله اقدامات نظارتی جهت انطباق فعالیت بانکها با قوانین شریعت گفته می‌شود. لزوم چنین نظارتی در نظام بانکی با اصول فقهی مثل ممنوعیت ربا توجیه شده و با اصول حقوقی مثل اصل ۲، ۴ و ۷۱ قانون اساسی مورد تاکید قرار گرفته است. هرچند سیستم بانکی ایران شاهد تثبیت نسبی جایگاه نظارت شرعی بوده است؛ با این حال، چالش‌های متعددی در این زمینه وجود دارد که بایستی به ابعاد مختلف آنها پرداخته شود. پژوهش حاضر تلاش دارد تا نظام بانکداری اسلامی را از دیدگاه نظری (ماهیت و اهمیت) و کاربردی (تجارب، چالش‌ها، استانداردهای بین‌المللی) مورد ارزیابی قرار دهد تا امکان غلبه مبتنی بر دانش بر چالش‌های بانکداری اسلامی در ایران فراهم شود. در این مطالعه، نظارت شرعی در بانکداری اسلامی ایران با تکیه بر روش توصیفی-تحلیلی منابع کتابخانه‌ای مورد ارزیابی قرار گرفت. نکته مهمی که می‌توان از تجارب بانکداری اسلامی در سایر کشورها استنباط کرد آن است که در کنار قوانین، بانکداری اسلامی نیاز به تشکیل شورای فقهی بانک مرکزی، تهیه چک‌لیست نظارت شرعی، پایه‌ریزی ساختار سازمانی-اسلامی بانک، آموزش متخصصان و جذب آنها و غیره دارد. به عبارتی، بدون تدوین ساختاری مجزا برای نظارت شرعی نمی‌شود به اجرای مفاد مربوط به بانکداری اسلامی در ایران امید داشت.

کلیدواژه‌ها: بانکداری اسلامی، نظارت شرعی، ریسک شریعت، ریسک شهرت، شورا فقهی

Sharia supervision in Islamic banking from a theoretical and practical point of view

Abstract

In Islamic banking Sharia supervision is a series of supervisory measures for the compliance of banks' activities with Sharia laws. The need for such supervision in the banking system is justified by jurisprudential principles such as the prohibition of usury, and it is emphasized by legal principles such as legal principles 2, 4, and 71 of the Constitution.